

SOMALITAUSTAISET

kieli- ja kulttuuriryhmät

Suomessa asuu lähes 20 000 äidinkielenään somaliaa puhuvaa henkilöä. Heidän joukossaan on paljon lapsiperheitä. Joka toinen Suomen somali on iältään alle 18-vuotias. Suomalainen päihdekulttuuri on vieras somalialaistaustaisille perheille. Vanhemmilla ei välttämättä ole työkaluja lapsen tukemiseen päihdekasvatustilanteissa. Tukea ja tietoa tarvitaan.

Kulttuurisensitiivinen työote on välttämätön suunniteltaessa ehkäisevän päihdetyön toimia yksittäisille kieli- ja kulttuuriryhmille. Kohderyhmän osallisuus prosessissa tulee varmistaa. Yhteinen ymmärrys saavutetaan yhdessä tekemällä. Opitaan toinen toisiltamme, arvostetaan kulttuurisia erityispiirteitämme puolin ja toisin ja pistetään parhaat ideat kiertoon.

Tähän esitteeseen on kerätty muutamia keskeisiä somalikulttuuriin liittyviä tunnuspiirteitä, joista voi olla hyötyä myös ehkäisevässä päihdetyössä. Mukana on myös käytännön toimintavinkkejä.

YHTEISÖÖN KUULUMINEN TÄRKEÄÄ

Somalit elävät yhteisökeskeistä elämää. Perheen, suvun ja klaanin vaikutus on merkittävä. Somalikulttuurissa lastenkasvatuksen yleiset periaatteet linjataan yhteisötasolla ja koko yhteisö toimii lasten kasvatustajana. Jos haluat vaikuttaa rakenteisiin ja saada laaja-alaista muutosta aikaan, etsi yhteisön avainhenkilöt ja vaikuta heidän kauttaan.

SUKUPOULIROOLEISTA

Somaliyhteisöissä äitien valmiudet toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ovat usein heikommät kuin isällä. Äidit keskittyvätkin yleensä lasten ja kodin hoitamiseen. Jos sosiaaliset verkostot koostuvat yksinoman toisista somaliäideistä voi elinpiiri jäädä suppeaksi ja vaikutteita ulkomaailmasta ei juurikaan saada. Miehet sen sijaan suuntautuvat kodista ulospäin. Heidän vastuullaan on yhteisön yhteisten asioiden hoitaminen. Vaikka miesten vaikutusvalta lapsiin liittyvissä kysymyksissä on

suuri, niin äidit kuitenkin vastaavat käytännön kasvatustyöstä. Siksi on tärkeää kohdentaa päihdekasvatusviestintää ja tukea myös suoraan äideille. Äitien tavoittaminen saattaa kuitenkin olla haasteellista. Työssä tarvitaan innovatiivisia avauksia ja hyviä kontakteja.

Somalien parissa sukupuolten väliseen kanssakäymiseen sisältyy paljon kulttuurisia koodeja, jotka on hyvä tuntea. Tiesithän esimerkiksi, että somalimies ei mielellään kätele vierasta naista? Kyse ei ole epäkohteliaisuudesta, vaan uskonnon tulkinnasta.

USKONNON MERKITYS

Islamilla on suuri vaikutus somalialaistaustaisten arkeen ja elämäntapaan. Islaminuskossa alkoholi on haram eli sen käyttö on kielletty. Uskonto on hyvä suojatekijä, mutta pelkkä kieltäminen ei riitä. On tärkeää, että sekä nuoret että vanhemmat saavat myös ”maallista päihdekasvatusta”. Tarvitaan tietoa ja avointa keskustelua päihdeiden käytön syistä ja seurauksista.

PÄIHTEIDEN KÄYTÖSSÄ EI NÄHDÄ ASTE-EROJA

Suomalaisessa kulttuurissa tunnustetaan päihteiden käytölle erilaisia asteita kuten juhlaikäyttö, kohtuukäyttö, ongelmakäyttö ja riippuvuus. Monilla somalitaustaisilla ei ole kurkistusaukkoa suomalaisiin koteihin. Tutuksi on tullut vain kaduilla näkyvä päihteisiin liittyvä häiriökäyttäytyminen. Näin näkemys muodostuu helposti mustavalkoiseksi. Ajatellaan, että jos henkilö käyttää päihteitä, hänellä on ongelma. Oman lapsen päihdekokeilut voivat olla tätä taustaa vasten erityisen häpeällinen ja vaikea asia.

ERILAISIA PÄIHTEITÄ

Uskonnollisista syistä johtuen alkoholi tuomitaan somalikulttuurissa tupakatuotteita voimakkaammin. Tupakka ja nuuska sekä kannabis ovat somalitaustaisten nuorten keskuudessa yleisimmin kokeiltuja päihteitä. Ensimmäisen polven maahanmuuttajamiesten keskuudessa käytetään Khatia. Khat-pensaan osien pureskelu liittyy perinteisesti tilanteeseen, jossa miehet kokoontuvat vaihtamaan kuulumisia. Suomessa khat on luokiteltu huumausaineeksi.

LAPSET KAHDEN TULEN VÄLISSÄ

Somalien uskonto- ja kulttuuritausta on usein voimakkaassa ristiriidassa suomalaisen elämäntyylin kanssa. Kantaväestöön kuuluvien nuorten päihdekokeilut ovat yleisiä. Somalitaustaiset nuoret joutuvat hakemaan paikkaansa ja rooliaan toisaalta somaliyhteisön ja toisaalta suomalaisten kavereiden ja heiltä tulevien vaikutteiden välissä. Aikuisten tulisi tunnistaa roolien moninaisuus ja ymmärtää lasta kohtaavat arjen haasteet. Vertaisryhmän paine on tärkeä keskusteluteema osana päihdekasvatusta. Vanhemmat tarvitsevat tukea myös siihen, miten suhtautua lapsen päihdekokeiluihin. Asiantuntijoiden mielestä liian jyrkkää reagointia tulee välttää. Avoin keskustelu ja lapsen kuuleminen ovat välttämättömiä.

PUHUMISEN KULTTUURI JA KIELITAITO

Somalikulttuurissa tiedonvälitys perustuu pitkälti suullisen viestinnän traditioon. Kirjallisen materiaalin jakamisen ja välittämisen voit jättää somalitaustaisten ryhmässä vähemmälle. Kielitaidon taso on syytä huomioida. Kaikki vanhemmat eivät välttämättä osaa suomen kieltä hyvin. Monet päihdekasvatuksen käsitteet ja sanat voivat jäädä epäselviksi myös nuorille. Varmista, että sisällöt tulevat ymmärretyksi. Tietoa tulee olla tarjolla myös kohderyhmän omalla äidinkielellä. Huomaa kuitenkin, että pelkkä kielen kääntäminen ei yleensä riitä. Lisäksi tarvitaan kulttuuritulkkausta.

NÄKÖKULMIA KOULUN JA KODIN PÄIHDEKASVATUSHTEISTYÖHÖN

Päihteet voivat olla herkkä keskusteluteema somalitaustaisten vanhempien kanssa. Kodin ja koulun välistä kommunikointia helpottaa, jos kouluilla on käytössään perustietoa somalikulttuurista ja vanhempien suhtautumisesta päihteisiin. Perheillä puolestaan tulee olla tietoa koulun toimintaprosesseista ja koulun tarjoamista palveluksista. Kaikki vanhemmat eivät tunne suomalaista palvelujärjestelmää, eivätkä tiedä mistä hakea apua päihdeongelmiin. Keskusteluissa tulee alleviivata lapsen etua. Vanhemman ja lapsen leimaamista pitää välttää ja tukea on tarjottava tarvittaessa.

änni-hanke

www.anni.fi

@anni_hanke

änni hanke

anni-hanke@ehyt.fi

Lähteet:

Kenno ethnographic consulting (2016). Kahden tulen välissä –somalikulttuurin asettamat haasteet ja suojauskijät päihdekasvatukselle, änni-hankkeen teettämä tilaustutkimus. änni-hankkeen omat kyselyt ja haastattelut (2016).

Lisää tietoa ja työkaluja kulttuurisensitiiviseen päihdekasvatukseen: www.anni.fi